

تکفیر در صدر اسلام و سیره نبوی

پیشینه تکفیر در جهان اسلام، به صدر اسلام باز می‌گردد. برخی حوادث مهم تاریخ اسلام به سبب تکفیر روی داده، همچنان که برخی رخدادهای سیاسی و اجتماعی زمینه تکفیر را فراهم آورده است. از جمله رویدادهای مهم دوران پس از رحلت پیامبر اکرم(ص)، جنگ‌های «رده» در زمان ابوبکر بود که در این جنگ‌ها دستگاه خلافت معارضان خود را کافر و خارج از دین خواند.

پیشینه تکفیر در جهان اسلام، به صدر اسلام باز می‌گردد. برخی حوادث مهم تاریخ اسلام به سبب تکفیر روی داده، همچنان که برخی رخدادهای سیاسی و اجتماعی زمینه تکفیر را فراهم آورده است. از جمله رویدادهای مهم دوران پس از رحلت پیامبر اکرم(ص)، جنگ‌های «رده» در زمان ابوبکر بود که در این جنگ‌ها دستگاه خلافت معارضان خود را کافر و خارج از دین خواند. واقعه مهم تاریخی دیگر درباره تکفیر، غائله خوارج است. بسیاری از فرقه‌های خوارج کسی را که مرتکب یکی از گناهان کبیره می‌شد و حتی امت پیامبر را تکفیر می‌کردند. اما نقش تکفیر در حذف مخالفان به سده‌های متاخرتر بازمی‌گردد. ابن تیمیة حرانی که در قرن هفت و هشت می‌زیسته و متوفای سال 728 هجری قمری است، به عنوان یکی از مهم‌ترین ایدئولوگ‌های مکتب تکفیر که ید طولایی در تکفیر فرق اسلامی و مقابله با اعتقادات اسلامی دارد، به عنوان پیشوای جماعت تندرو شناخته شده و وهابیون تکفیری افکار و آثار او را با تیراژ وسیع در جهان اسلام منتشر می‌کنند. بدیهی است که این گونه حکم کردن نسبت به مسلمانان خلاف سیره و سنت رسول گرامی اسلام است، چرا که ایشان ملاک اسلام را شهادتین و اقامه صلات و پرداخت زکات می‌دانستند، چنان که بخاری در صحیحش از رسول گرامی اسلام نقل کرده است:

171#؛ أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابِهِمْ عَلَى اللَّهِ.

171#؛ مَنْ مَمُورٌ شَدَّهَ أَمٌّ كَهَ بَا أَفْرَادٍ جَنْگِ نَمَائِمِ تَا بَه وَحْدَانِیْتِ خُدا وَ رَسَالَتِ مُحَمَّد(ص) شَهَادَتِ دَاوَدَه وَ نَمَاز بَه پَا دَاشْتَه وَ زَكَاتِ دَهْنَد وَ چُونِ چَنِینِ كَرْدَنْدِ خُونِ وَ اَمْوَالِشَانِ اَزِ نَاحِیَهِ مَنِ مَحْفُوظِ اسْتِ مَكْرُ حَقِّ اسْلَامِ وَ حَسَابِشَانِ كِهَ بَا خُدا اسْتِ.

در این روایت شهادت به یگانگی خدا و رسالت نبی مکرم اسلام و اقامه صلات و پرداخت زکات تنها شروط حفظ اسلام ذکر شده و البته در روایات صحیح دیگری از رسول گرامی اسلام نماز و زکات نیز شرط اسلام دانسته نشده است و فقط گفتن شهادتین برای مسلمان بودن کفایت می‌کند.

جدای از مساله شرایط اسلام و ایمان، سنت شریف نبوی شدیداً و طی احادیث فراوان، بصراحت مسلمانان را نسبت به اتهام مسلمانان دیگر به کفر، برحذر داشته است. از جمله این احادیث، حدیث متفق علیه ابن عمر است و از پیامبر اکرم(ص) نقل شده که فرمود: اگر کسی به برادرش بگوید، ای کافر، به یکی از این دو سرنوشت گرفتار می‌آید: یا واقعا همانی است که گفته یا نه و به خود او باز می‌گردد.

حدیث ابوذر نیز از این دسته است که از پیامبر اکرم(ص) نقل شده که می‌فرماید: هر کس، کسی را به کفر خطاب کند یا به او بگوید ای دشمن خدا و چنان نباشد، به خودش بازمی‌گردد و در پایان نگاهی به حدیثی از ابوقلابه، موید همین مساله است که در آن پیامبر اسلام می‌گوید: هر کس مومنی را متهم به کفر کند، مانند آن است که او را کشته باشد. از این رو ملاحظه می‌شود که تکفیر جایگاهی مستحکم در صدر اسلام نداشته است.

پیشینه تکفیر در جهان اسلام، به صدر اسلام باز می‌گردد. برخی حوادث مهم تاریخ اسلام به سبب تکفیر روی داده، همچنان که برخی رخدادهای سیاسی و اجتماعی زمینه تکفیر را فراهم آورده است. از جمله رویدادهای مهم دوران پس از رحلت پیامبر اکرم(ص)، جنگ‌های «رده» در زمان ابوبکر بود که در این جنگ‌ها دستگاه خلافت معارضان خود را کافر و خارج از دین خواند. پیشینه تکفیر در جهان اسلام، به صدر اسلام باز می‌گردد. برخی حوادث مهم تاریخ اسلام به سبب تکفیر روی داده، همچنان که برخی رخدادهای سیاسی و اجتماعی زمینه تکفیر را فراهم آورده است. از جمله رویدادهای مهم دوران پس از رحلت پیامبر اکرم(ص)، جنگ‌های «رده» در زمان ابوبکر بود که در این جنگ‌ها دستگاه خلافت معارضان خود را کافر و خارج از دین خواند.